

EESNÄÄRMEVÄHI RISKIPÕHISE SÕELUURINGU TEOSTATAVUSUURING

- ▶ Eesnäärmevähk põhjustab kogu maailmas märkimisväärsed haiguskoormust, olles üks sagedamaid pahaloomulisi kasvaja ja peamisi vähisurma põhjuseid meestel. Varase avastamise korral on eesnäärmevähk aga väga hästi ravitav.
- ▶ Euroopa Komisjoni poolt soovitatud riskipõhine sõeluuring aitab välja selgitada mehed, kellel on suurenenud risk eesnäärmevähki haigestuda, vähendades samal ajal väikese vähiriskiga meestel tehtavaid ebavajalikke diagnostilisi ja raviprotseduure.
- ▶ Tervise Arengu Instituut koostöös Tervisekassa, Eesti Uroloogide Seltsi, Tartu Ülikooli Kliinikumi, Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Ida-Tallinna Keskhaigla ja SYNLAB Eesti OÜ-ga viis aastatel 2024–2025 läbi eesnäärmevähi riskipõhise sõeluuringu teostatavusuuringu. Uuringu raames tehakse rahvusvahelist koostööd projektides EUCanScreen ja PRAISE-U.
- ▶ Uuringu eesmärk oli hinnata, kas Eestis on võimalik teha sõeluuringut, milles võetakse arvesse meeste individuaalset riski haigestuda eesnäärmevähki.

Keda uuringusse kutsuti ja kuidas uurisime?

- ▶ Kutsusime uuringusse 12 000 meest vanuses 50–69, elukohaga Tallinn või Tartu, kellel oli kehtiv ravikindlustus, kes ei olnud viimase 12 kuu jooksul teinud PSA analüüsi ja kellel ei olnud varem diagnoositud eesnäärmevähki.
- ▶ Mehed jaotati juhuvaliku alusel kolme rühma, kes said kutse tavakirja, e-kirja või SMS-i teel. Vajadusel said kõik rühmad meeldetuletuse SMS-iga.
- ▶ Uuring algas PSA ehk prostata-spetsiifilise antigeeni määramisega verest. Mehed, kellel PSA analüüsi tulemus ületas lävendi (≥ 3 ng/mL), suunati edasi uroloogi vastuvõtule ja täiendavale riskihindamisele, mis hõlmas läbivaatust ning vajadusel MRT-uuringut ja proovitüki võtmist eesnäärmekoest (biopsiat). Vereproovile ja uroloogi vastuvõtule sai aega broneerida veebikeskkonnas või telefoni teel.
- ▶ Kui PSA tase jäi alla lävendi (< 3 ng/mL), jätkus mehel tavapärane tervise jälgimine vastavalt perearsti soovistele.

TERVISEKASSA

Tartu Ülikooli Kliinikum

Regionaalhaigla

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

SYNLAB

EU
CanScreen
European Joint Action on Cancer Screening

Mida saime teada?

- ▶ Uuringus osales ehk vereproovi andis 28% kutsutud meestest, kusjuures uuringus osalesid rohkem nooremad mehed: 50–59aastastest osales 32% ja 60–69aastastest 23%.
- ▶ Osalus oli suurim rühmas, kes said kutse tavakirja ja meeldetuletuse SMS-i teel (31%), järgnes e-kirja ja SMS-i rühm (28%). Kõige väiksem oli osalus rühmas, kes said nii kutse kui ka meeldetuletuse SMS-iga (25%). Sama seaduspära ilmnis nii Tallinna kui ka Tartu meestel ja kõigis vanuserühmades.
- ▶ PSA tase ületas lävendi 7%-l vereproovi andnutest. Meestega, kes ise uroloogi vastuvõtule aega ei broneerinud, võeti eraldi ühendust. Vastuvõtule ei tulnud 28% suunatud meestest, kellest omakorda kolmandik olid käinud arsti vastuvõtul uuringu väliselt.
- ▶ MRT või biopsia jäi tegemata 7%-l suunatud meestest, põhjuseks vastunäidustused, keeldumine või tulemata jätmine.
- ▶ Vähk leiti rohkem kui pooltel biopsiale suunatud meestel, neist omakorda üle poole olid väheagressiivsed kasvaja, mis kohest ravi ei vajanud ja jäid jälgimisele.

Mida mehed ise uuringust arvasid?

- ▶ Peamise mitteosalemise põhjusena töid mehed välja hiljuti tehtud PSA analüüsi.
- ▶ Tagasisidet andnud meestest:
 - 99%** hindas uuringukutset piisavalt informatiivseks
 - 99%** jaoks oli aja broneerimine vereproovi andmiseks lihtne
 - 98%** jaoks oli vereanalüüsi tulemus ja edasised juhised arusaadavad
 - 89%** hindas veebikeskkonna kasutamist lihtsaks.

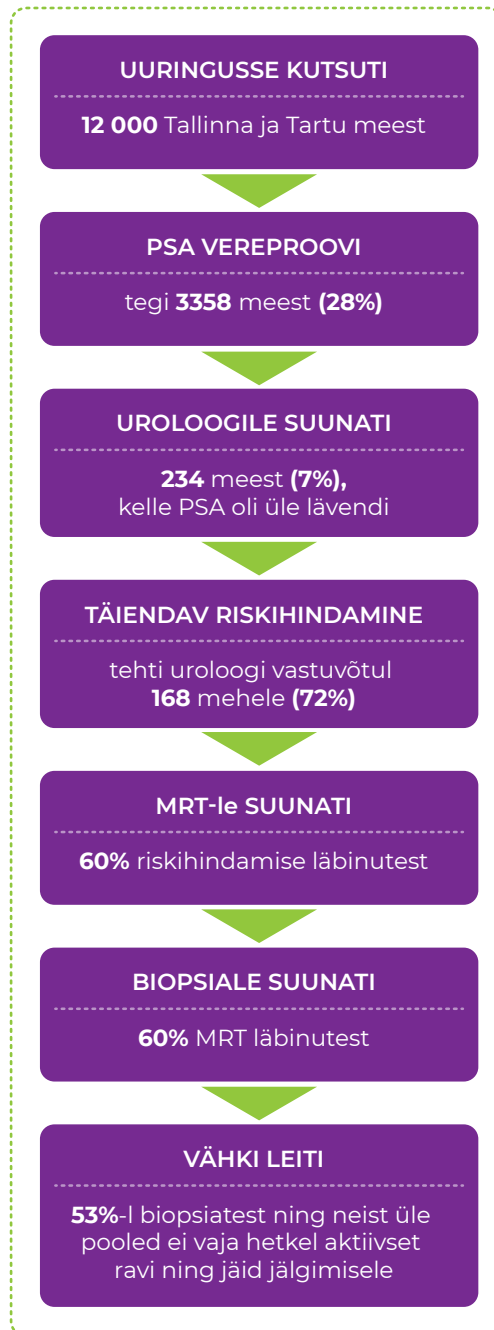
Mida saame järeldada?

Sõeluuringule kutsumisel on kõige tulemuslikum kombineeritud lähenemine (kutse tava- või e-kirja teel ning meeldetuletus SMS-i teel), mis aitab tuua uuringusse ka need, kes kutset ei märka või saavad selle vähem jälgitava kanali kaudu.

Veebipõhine aja broneerimine sõeluuringu esmastestile ja lisauuringutele on tulemuslik ning enamiku jaoks lihtne ja vastuvõetav. Tulemused toetavad seega kulutõhusate veebipõhiste lahenduste kasutamist sõeluuringutes.

Üldine osalus 28% oli rahuldav tulemus, peamine mitteosalemise põhjus oli varem tehtud PSA analüüs. Uuringus oli noortemate meeste aktiivsem osalus, mistõttu võiks edasiste tegevuste kavandamisel kaaluda riskipõhise sõeluuringu suunamist just 50aastastele meestele.

Riskihindamise eri etapid aitasid ära hoida potentsiaalselt ebavajalikke eesnäärme biopsiaid: biopsiat vajas vaid veerand meestest, kellel PSA tase ületas lävendi. Arvestades biopsiaga kaasnevaid võimalikke kõrvaltoimeid, muudab MRT ja riskihindamise lisamine eesnäärme varase avastamise märgatavalt säästlikumaks nii mehe kui ka tervishoiusüsteemi jaoks.

- ▶ Eesnäärmevähi riskipõhine sõeluuring on Eestis teostatav ja meeste jaoks vastuvõetav.
- ▶ Riskipõhine lähenemine aitab tuvastada eesnäärmevähi suurenenud riskiga mehed, pakkudes neile vajaduspõhist sekkumist ja vähendades ebavajalikke protseduure väikese riskiga meestel.
- ▶ Järgmises etapis oleks vaja uurida riskipõhise sõeluuringu toimimist Eesti eri maakondades.